

Penningtvätt på spelmarknaden

Via onlinespel, vadhållning och statliga kasinon

Underrättelseorientering

Polismyndigheten, Nationella operativa avdelningen, mars 2021

Utgivare: Polismyndigheten, Nationella operativa avdelningen, Box 12256, 102 26 Stockholm

Diariernr: A102.215/2021, Saknr: 423

Omslagsfoto: Polisen

Upplaga: Internet

Datum: 2021-03-29

Innehåll

Innehåll	3
Sammanfattning	4
1 Inledning	5
1.1 Syfte och metod	5
1.2 Avgränsningar	6
1.3 Omfattning av penningtvätt via spel	6
2 Hur ser tillvägagångssätten ut?	7
2.1 Penningtvätt via onlinespel	7
2.1.1 Uppgjorda pokerspel online	7
2.1.2 Insättning på spelkonton utan avsikt att spela	7
2.1.3 Brottspengar som förvaras på spelkonton	7
2.1.4 Pengar som omsätts i spelomgångar	8
2.1.5 Lånade identiteter vid registrering av spelkonton	8
2.2 Kopplingar mellan sektorer och svagheter i transaktionskedjan	8
2.3 Penningtvätt via vadhållning	10
2.3.1 Penningtvätt via matchfixning	10
2.4 Penningtvätt via statliga kasinon	10
2.4.1 Konsumtion av brottspengar med syfte att dölja brottsvinsten	10
2.4.2 Givande och tagande av spelmarker	11
2.5 Slutsatser om tillvägagångssätt	11
3 Vilka aktörer utnyttjar sektorn via dessa spelformer?	12
3.1 Tillgänglighet och kapacitet	12
3.2 Inrapporterade personer	12
3.2.1 Geografisk fördelning	12
3.2.2 Kön och ålder	13
3.2.3 Kopplingar till annan brottslighet	13
3.2.4 Kopplingar till kriminella grupperingar	13
3.2.5 Penningtvätt via spelombud	14
3.3 Slutsatser om aktörer	14
4 Vilka effekter har Corona pandemin haft på spelmarknaden?	15
5 Slutsatser	17
6 Tänkbara åtgärder	18
6.1 Ökad kontroll vid överföringar till spelkonton	18
6.2 Manuell bedömning av överföringar som ska till spelbolagskonton	18
6.3 Monitorering av avvikande spelmönster	18
6.4 Efterföljande av krav från Spelinspektionen	18
6.5 Ökad tillsyn och kontroll av licensierade spelbolag i syfte att upptäcka brottspengar som döljs på spelkonton	19
6.6 Kompetenshöjning och tillsyn av kundkännedomskontroller hos licensierade spelbolag	19
6.7 Uppföljning av licensierade spelbolag	19
6.8 Uppföljning av Coronakonsekvenser på den svenska spelmarknaden	20
7 Definitioner	21

Sammanfattning

Kommersiella onlinespel, vadhållning (landbaserat och online) samt statliga kasinon är spelformer som enligt Spelinspektionens riskbedömning utgör störst risker för penningtvätt.

¹ Den här typen av spel ger möjlighet till höga insatser och vinster, och därmed finns det möjlighet att tvätta stora summor pengar. Det krävs ingen direkt kunskap om komplexa penningtvättsupplägg för att nyttja dessa spelformer för att tvätta brottspengar. Aktörer som misstänks nyttja dessa spelformer för penningtvätt har ofta kopplingar till narkotikabrottslighet, och brottvinster som tvättas kan till stor del antas komma från narkotikahandel.

Det har skett förändringar på den svenska spelmarknaden sedan år 2019, dels på grund av den nya spellagen som infördes den 1 januari 2019, dels på grund av Corona pandemin. Statliga kasinon samt trav- och galoppbanor har hållit stängda för publik under större delen av år 2020, medan spel online har ökat under motsvarande tid. Regeringen har infört en förordning som lämnar tillfälliga spelansvarsåtgärder till licensierade spelbolag. Åtgärderna syftar till att minska problem med spelmissbruk under Corona pandemin genom att bland annat begränsa insättningsbelopp på spelkonton. Det kan dock föreligga risk för att allt fler personer väljer att spela hos olicensierade spelbolag som inte tillämpar spelansvarsåtgärderna och som inte omfattas av penningtvättslagen i Sverige.

¹ Rapport – *Identifiering och bedömning av risker för penningtvätt på den svenska spelmarknaden, 2020*

1 Inledning

Den svenska spelmarknaden reglerades tidigare av monopol, men sedan den 1 januari 2019 trädde en ny spellag (2018:1138) ikraft. Kortfattat innebär den nya spellagen att en licensmarknad har införts. Lagen innehåller sex typer av licenser: *Statligt spel*, *spel för allmännyttiga ändamål*, *kommersiellt onlinespel*, *vadhållning*, *landbaserat kommersiellt spel* och *spel på fartyg i internationell trafik*. Penningtvättslagen (2017:630) ska efterföljas av spelbolag som har licens enligt spellagen, med undantag för vissa speltjänster.² En spellicens möjliggör för licensierade spelbolag att kunna marknadsföra sig i Sverige, samt erbjuda hemsidor på svenska och svenska kronor som spelvaluta. Omregleringen av den svenska spelmarknaden syftar till att återta kontrollen över spelmarknaden och att skydda konsumenter från olicensierat spel.³

Spelinspektionen har i sin riskbedömning av penningtvätt på den svenska spelmarknaden kommit fram till att riskerna för penningtvätt är störst vid spel på statliga kasinon, kommersiella onlinespel samt vadhållning, både online och landbaserat.⁴

Kasinon kan, på grund av möjligheten till höga insatser och vinster och därmed en hög omsättning av pengar, ge goda förutsättningar för penningtvätt. Kasinon och spel hos spelombud möjliggör även för spel med kontanta medel. Kommersiella onlinespel kännetecknas i sin tur av stor omsättning med möjlighet till snabba transaktioner och höga återbetalningar. Det innebär att stora summor pengar kan omsättas snabbt, både genom många små transaktioner eller ett fåtal stora transaktioner.

Med anledning av att kommersiella onlinespel, statliga kasinon och vadhållning bedöms löpa störst risk för penningtvätt enligt Spelinspektionens riskbedömning, finns ett behov av att analysera möjligheterna till att tvätta pengar via dessa spelformer samt vilka aktörer som använder sig av penningtvättsuppläggen.

1.1 Syfte och metod

Syftet med denna rapport är att ge ny och kompletterande information om penningtvätt via kommersiella onlinespel, vadhållning och statliga kasinon genom att

- Presentera de tillvägagångssätt som förekommer.
- Ge en generell överblick över aktörer som tvättar pengar i sektorn.
- Beskriva utvecklingen på spelmarknaden.

Rapporten riktar sig främst till Spelinspektionen och spelbolag, men även till Finansinspektionen, banker och betalningsinstitut samt medarbetare inom Polismyndigheten.

Metod

Analysen bygger i huvudsak på data ur penningtvättsregistret mellan åren 2015-2020 i form av misstankerapporter från spelbolag.⁵ Rapporten berör totalt 1 971 misstankerapporterade

² SIFS 2019:2, kap. 1. 2§

³ Regeringens proposition 2017/18:220 En omreglerad spelmarknad

⁴ Rapport – *Identifiering och bedömning av risker för penningtvätt på den svenska spelmarknaden*, 2020

personer. I underlaget ingår också misstankerapporter om speltransaktioner från banker och betalningsinstitut, för att kunna identifiera eventuella brottsupplägg som inte fångas upp i spelbolagens rapporteringar.

Underlaget från penningtvätsregistret har kompletterats med andra underrättelseuppgifter som rör penningtvätt via spel och aktörer som misstankerapporterats.

Vidare har information hämtats från Spelinspektionen.

1.2 Avgränsningar

Denna rapport fokuserar på penningtvätt via kommersiella onlinespel, vadhållning (online och landbaserat) samt statligt kasinospel. Andra spelformer berörs inte. Rapporten belyser inte finansiering av terrorism på spelmarknaden då det inte är vanligt förekommande i inrapporteringen till Finanspolisen.

1.3 Omfattning av penningtvätt via spel

Den svenska spelmarknaden omsätter årligen miljardbelopp. Siffror från Spelinspektionen visar på att summan av spel hos spelbolag med svenskt tillstånd år 2019 uppgick till 24 790 miljoner kronor.

Det är svårt att uppskatta hur stor omfattning som avser penningtvätt i sektorn eftersom inrapporterade summor varierar kraftigt, men summor som rapporteras in är oftast i spannet mellan 10 000 och 100 000 kronor.

Under åren 2019 och 2020 mottog Finanspolisen 614 respektive 705⁶ misstankerapporter från spelbolag. Det finns för närvarande 72 spelbolag som innehar spellicens för kommersiella onlinespel och vadhållning i Sverige. Av dessa spelbolag rapporterade omkring hälften minst en misstanke om penningtvätt under åren 2019-2020 (30 spelbolag år 2019 och 27 spelbolag år 2020⁷). Innan år 2019 rådde monopol på den svenska spelmarknaden.

⁵ Förklaring av ”misstankerapport” finns i definitionsbilagan.

⁶ Antalet misstankerapporter som inkommit till inrapporteringssystemet goAML avser perioden februari-december 2020.

⁷ Rapportrande spelbolag under perioden februari-december 2020.

2 Hur ser tillvägagångssätten ut?

2.1 Penningtvätt via onlinespel

För att pengar ska kunna placeras på ett spelkonto sker insättning exempelvis genom direktbetalning via bank eller genom ett betalningsinstitut. Uttag från spelkonton kan också ske enligt samma sätt. Det innebär att pengar som tvättas passerar flera sektorer, där placeringen på ett spelkonto och spelandet online endast är en del av upplägget. Nedan beskrivs några typfall som noteras i materialet.

2.1.1 Uppgjorda pokerspel online

Pengar som kommer från kriminell verksamhet sätts in på tre personers bankkonton via kontanta insättningar, banköverföringar eller Swish och därefter sker insättningar till spelkonton. Dessa personer stämmer tid med en fjärde person och spelar vid samma pokerbord online. Under tiden som de spelar har de även telefonkontakt. Därigenom ser de till att pengar flyttas över till den fjärde personen genom uppgjorda förluster. Den fjärde personen kan därefter göra en överföring från sitt spelkonto till sitt bankkonto, varpå insättningen kan legitimeras som en spelvinst.

2.1.2 Insättning på spelkonton utan avsikt att spela

Pengar som kommer från kriminell verksamhet sätts in på ett bankkonto via kontanta insättningar, banköverföringar eller Swish. Det sker därefter en insättning på spelkontot.

När insättningen gjorts, stannar pengarna kvar på spelkontot under en kort tid, och förs därefter över till ett bankkonto. Pengarna kan då se ut som en spelvinst eftersom överföringen kommer från ett spelbolag. Aktören kan använda sig av två bankkonton hos olika banker för överföringen och insättningen, vilket kan försvåra för banker att se relationen däremellan.

2.1.3 Brottpengar som förvaras på spelkonton

Det finns underrättelser som vittnar om brottpengar som placeras på spelkonton under en längre period, utan att det sker någon omsättning i spel eller uttag. I det fallet kan syftet vara att dölja brottpengar från myndigheter. Sannolikt placeras brottpengar hos medelstora till stora spelbolag, där risken för konkurser bedöms vara mindre.

Spelbolag har generellt sett bra monitoreringssystem som kan upptäcka låg omsättning på spelkonton, det vill säga upptäcka pengar som placeras på spelkonton utan att omsättas i spel. Det kan dock finnas spelbolag som inte är medvetna om tillvägagångssättet och därför inte upptäcker sådana placeringar.

2.1.4 *Pengar som omsätts i spelomgångar*

Pengar som kommer från kriminell verksamhet sätts in på ett bankkonto via kontanta insättningar, banköverföringar eller Swish. Det sker därefter en insättning på spelkontot, exempelvis genom ett betalningsinstitut som förmedlar transaktionen.

Pengarna kan omsättas i flera spelomgångar för att undvika att fastna i spelbolagens monitoreringar. Brottsaktören kan även välja att spela på spel med en hög återbetalningsprocent. Mindre spelförluster blir då accepterade eftersom aktören har kvar större delen av insatsen och pengarnas ursprung har dolts. Därefter kan aktören föra över kvarvarande belopp till sitt bankkonto, vilket då kan redovisas som en spelvinst.

Huvudsyftet med detta upplägg är dels att skapa en förklaring till var pengarna kommer ifrån, dels att göra det svårt att följa pengarna då de gått genom olika sektorer och ingen av de enskilda verksamhetsutövarna har möjlighet att se hela kedjan av transaktioner.

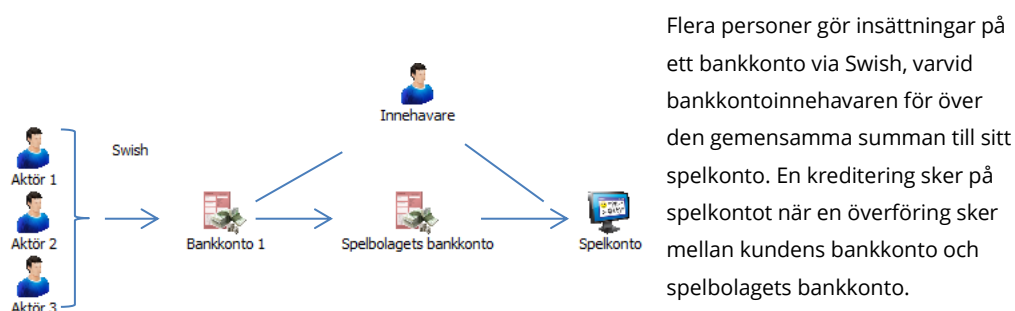
2.1.5 *Lånade identiteter vid registrering av spelkonton*

Det har framkommit till Spelinspektionen att personer spelat med andras spelkonton. Det är inte osannolikt att det förekommer att lånade identiteter används vid registrering av spelkonton. Det kan exempelvis röra sig om spelare som själva inte har möjlighet att registrera ett spelkonto på sina egna personuppgifter av olika anledningar, eller kriminella aktörer som använder andras identiteter för att själva kunna spela anonymt. Det kan således föreligga risk för att det finns spelkonton som är registrerade på lånade identiteter och som utnyttjas för penningtvätt.

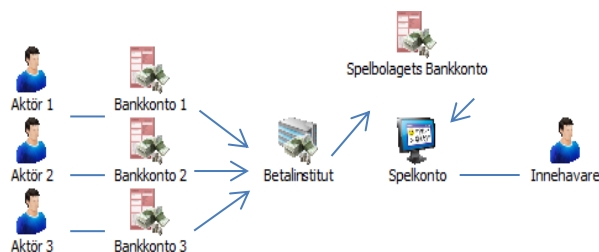
2.2 **Kopplingar mellan sektorer och svagheter i transaktionskedjan**

Finanspolisen mottar rapporter om misstänkt penningtvätt avseende speltransaktioner från spelbolag men även från betalningsinstitut och banker. Indikationer på penningtvätt som föranlett en rapport skiljer sig åt mellan dessa sektorer, eftersom de kan se olika mycket om en transaktion. Misstankar som rapporterats från banker och betalningsinstitut vittnar om olika tillvägagångssätt för att sätta in pengar på ett spelkonto. Illustrationerna nedan visar hur flera personer kan göra direkta eller indirekta insättningar på ett spelkonto där de olika verksamhetsutövarna endast ser en mindre del av kedjan.

Figur 1

Figur 2

Överföringar sker från flera bankkonton genom ett betalningsinstitut som förmedlar dessa. Överföringarna går till ett spelkonto som tillhör en annan person. Spelkontot krediteras när överföring sker mellan avsändarnas bankkonton och spelbolagets bankkonto.

Misstankerapporter från både banker (72 % av alla rapporter rörande speltransaktioner, dessa var 53 stycken år 2020) och betalningsinstitut (64 % av alla rapporter rörande speltransaktioner, dessa var 22 stycken år 2020) vittnar om dessa tillvägagångssätt. Pengar som överförs från flera aktörer till en aktörs spelkonto, oavsett om det sker via en mellanhand eller direkt till spelbolagets konto, är alltså ett mönster som främst banker och betalningsinstitut upptäcker i sin monitorering.

En stor del av misstankerapporter från spelbolag grundar sig istället i att man inte kunnat fastställa var spelkapitalet kommit ifrån.⁸ Det har därför inte förefallit logiskt att personen kunnat spela för en viss summa. Då kunskap om vem som har överfört pengar till spelbolagets konto är information som företrädesvis banker och betalningsinstitut har så blir spelbolagen i stor utsträckning beroende av sin kundkännedomprocess. Att flera människor gör insättningar på samma spelkonto, både direkt eller indirekt, kan vara en förklaring till att stora summor omsätts i spelande som inte går att förklara utifrån den kundkännedom som spelbolag har om spelkontoinnehavare.

Ett licensierat spelbolag ska, vid insättning på ett spelkonto, *kunna* säkerställa att innehavaren av ett bankkonto eller annan betaltjänst är samma person som innehavaren av spelkontot.⁹ Det saknas dock ett uttalat krav på att en sådan kontroll alltid *ska* göras. Vad gäller uppgifter som ska medföljas en överföring mellan betalkonton inom EU så är minimikravet att dessa ska innehålla ett särskilt referensnummer eller bankkontonummer som identifierar betalaren och betalningsmottagaren.¹⁰ Om mottagande bank finner att en transaktion saknar relevant information som behövs för att verkställa transaktionen, kan en motfråga sändas till avsändande bank som ska besvara förfrågan inom tre dagar.¹¹ Det faktum att spelkonton blir krediterade med insatt spelsumma omgående tyder dock på att det inte sker någon regelmässig kontroll.

⁸ I dessa fall har spelbolagen reagerat på att det är fråga om misstänkt penningtvätt, där misstankegraden är låg i jämförelse med en polisiär misstanke.

⁹ LIFS 2018:8, 9 kap. 8§.

¹⁰ Artikel 5 p. 1 förordning (EU) 2015/847.

¹¹ Artikel 5 p. 2 förordning (EU) 2015/847.

Ovanstående utgör en risk i transaktionskedjan som möjliggör penningtvätt genom att insättningar av brottsligt förvärvade pengar kan ske på spelkonton från diverse aktörer som inte är spelkontoninnehavare, genom att information om vem som är avsändare inte medföljer överföringen.

2.3 Penningtvätt via vadhållning

Vadhållning förekommer i olika former och avser bland annat spel på hästar och sport. Det går att spela både fysiskt via spelombud, på trav- och galoppbanor eller online.

2.3.1 Penningtvätt via matchfixning

Matchfixning är i grunden ett korruptionsbrott. I de fall där det initiala syftet är att dölja en ursprunglig brottsvinst som används när oddset läggs, så blir det även ett penningtvättsupplägg där brottsvinsten både kan tvättas och öka i värde. Penningtvätt kan ske via matchfixning enligt följande tillvägagångssätt:

1. En match ska spelas mellan lag A och lag B och flera spelföretag erbjuder odds på matchen. Oddsen är beräknade utifrån sannolikheten för olika matchresultat givet skickligheten hos bägge lagen. I detta exempel sätts oddsen baserat på att lag A borde vinna matchen men spelare i lag A kommer medvetet bidra till att laget förlorar. Aktören som är med på detta upplägg satsar sina pengar på att lag A kommer att förlora, vilket är det högre oddset. Lag A förlorar matchen och vinst betalas ut till aktören, som i detta skede har tvättat den satsade spelsumman samtidigt som pengarna ökat i värde.
2. Kriminella nätverk kan vara involverade i penningtvättsupplägg via matchfixning genom att bistå exempelvis fotbollsklubbar med ekonomiska medel. Rekrytering sker av duktiga spelare som spelar på en högre nivå än motståndarlaget och spelarna lockas genom erbjudande om svarta löner, omfattande engångsbelopp för att teckna avtal med klubben samt bonusar. Klubben har sedan goda möjligheter att styra matcherna i vinster och förluster, antal mål med mera, och kriminella aktörer kan spela på denna kunskap för att erhålla vinster från bettingbolagen. Vinsterna utbetalas och penningtvätten är fullbordad.

Misstanke om penningtvätt via matchfixning är inte vanligt förekommande vid inrapportering till Finanspolisen, men det är ett tillvägagångssätt som andra underrättelsesdata vittnar om.

2.4 Penningtvätt via statliga kasinon

Kasinon möjliggör för spel med kontanter och att växla mellan olika valutor och valörer.

2.4.1 Konsumtion av brottspengar med syfte att dölja brottsvinsten

En aktör använder kontanter som härrör från brottslig verksamhet för att köpa spelmarken. Aktören kan sedan spela på kasinot och konsumera brottsvinsterna, alternativt spelar för en mindre del av spelmarkerna. Kvarvarande spelmarken löses därefter in mot kontanter eller

mot insättning på ett bankkonto. Om kvarvarande spelmarker kan lösas in mot insättning på ett bankkonto kan aktören även styrka att pengarna kommer från en spelvinst.

2.4.2 Givande och tagande av spelmarker

Ett tidigare förekommande tillvägagångssätt är att en aktör använder kontanter som härrör från brottslig verksamhet för att köpa spelmarker. Väl inne på kasinot ger aktören spelmarkerna till en annan aktör, som i sin tur kan lösa in spelmarkerna mot kontanter och samtidigt erhålla ett spelkvitto som kan styrka att kontanterna kommer från en spelvinst.

Det här penningtvättsupplägget är dock inte förekommande i dagsläget och har inte utmärkt sig vid inrapporteringen till Finanspolisen under år 2020 då statliga kasinon infört striktare krav vid utgivning av skriftliga verifikat samtidigt som kasinona varit stängda.

2.5 Slutsatser om tillvägagångssätt

Det finns ett flertal olika penningtvättsupplägg som används för att utnyttja spelbranschen, exempelvis uppgjorda förluster via pokerspel online. Misstankerapporter kopplade till speltransaktioner från banker och betalningsinstitut vittnar om olika tillvägagångssätt för insättningar av pengar på spelkonton och som kan vara led i penningtvätt. Spelbolagen å sin sida reagerar oftare på att omsättningen på spelkontot inte överensstämmer med det som är känt om kundens ekonomi.

3 Vilka aktörer utnyttjar sektorn via dessa spelformer?

3.1 Tillgänglighet och kapacitet

Det är endast personer som är bosatta eller stadigvarande vistas i Sverige som har möjlighet att registrera spelkonton. Personer under 18 år samt juridiska personer kan således inte registrera spelkonton.

Nämnda exempel i föregående kapitel bekräftar att det inte krävs någon direkt kunskap om komplexa penningtvättsupplägg för att nyttja spelbranschen för att tillgodogöra sig, dölja och utöka sina brottsvinster. Möjlighet finns att tvätta stora volymer pengar med snabba transaktioner under dygnets alla timmar via onlinespel. Det som krävs för att spela online är ett giltigt BankID och att pengar sätts in på ett spelkonto via en godkänd bank eller betalningsinstitut. Kasinon, spelombud samt trav- och galoppbanor är förvisso inte tillgängliga dygnet runt men dessa möjliggör å andra sidan för spelande med kontanta medel.

3.2 Inrapporterade personer

I detta avsnitt presenteras statistik som är hämtad från misstankerapporter som Finanspolisen mottagit från spelbolag. Utifrån dessa ges en överblick över de inrapporterade personernas geografiska fördelning, kön och ålder samt koppling till annan brottslig verksamhet.

3.2.1 Geografisk fördelning

En geografisk fördelning av de misstankerapporterade personernas folkbokföringsadresser visar en överrepresentation i Skåne län (24 % av de inrapporterade personerna jämfört med 13 % av Sveriges befolkning) och Stockholm län (29 % av de inrapporterade personerna jämfört med 23 % av Sveriges befolkning).

Vid en närmre granskning av de misstankerapporterade personerna i Skåne län, är 53 % boende i Malmö kommun. De mest förekommande kommunerna i Stockholms län är Botkyrka (9 %), Södertälje (10 %) och Stockholm (45 %). Bryter man ner detta ytterligare är Norsborg (64 %) överrepresenterat i Botkyrka kommun, i Södertälje kommun bor 28 % i Ronna, Lina eller Geneta och i Stockholm kommun bor 13 % i Tensta eller Rinkeby. Samtliga nämnda postorter ovan hör till grupperingen *särskilt utsatta områden*.¹² Totalt sett är det 17 % av de misstankerapporterade personerna som bor i ett utsatt område.

¹² Inom polisen har kategoriseringar om tre grupper gjorts avseende boendeområden, dessa är *utsatta områden*, *riskområden* och *särskilt utsatta områden*. Ett särskilt utsatt område kännetecknas bland annat av en hög andel kriminella. En stor problematik inom dessa områden är segregerade livsvillkor och en hög arbetslöshet, men även distribution och försäljning av narkotika, samt våld och skjutningar som sker i offentliga miljöer. För mer information om utsatta områden, se rapporter:

Utsatta områden – social ordning, kriminell struktur och utmaningar för polisen

Utsatta områden – sociala risker, kollektiv förmåga och oönskade händelser

3.2.2 *Kön och ålder*

Av de 1 971 personer som har blivit inrapporterade för misstänkt penningtvätt är 316 kvinnor och 1 655 män, det vill säga 16 % kvinnor och 84 % män. Av dessa personer finns en överrepresentation av individer födda på 80-talet, men även många födda på 1970- och 1990- talen.

3.2.3 *Kopplingar till annan brottslighet*

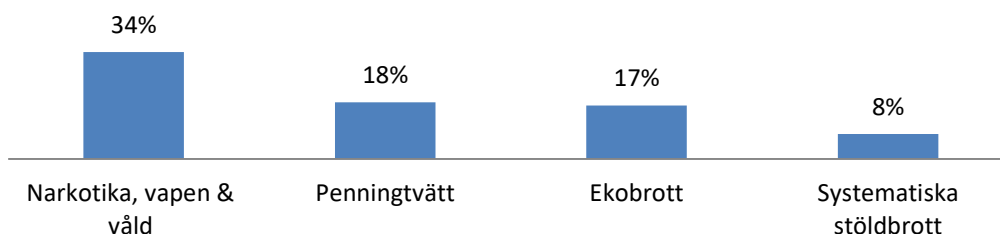

Diagram 1 Andel av personerna med misstänkt koppling till olika brottsområden

Kopplingen till allvarlig och organiserad brottslighet för de inrapporterade personerna är förhållandevis stark. Slutsatsen bygger på att 758 personer (38 %) av de inrapporterade personerna förekommer med minst en underrättelse om allvarlig eller systematisk brottslig verksamhet. I diagrammet ovan presenteras de fyra vanligaste brottsområdena. Kopplingen är starkast till narkotika, vapen och våld samt penningtvätt. Kategorin penningtvätt innebär att brottsvinster kommer från annan brottslig verksamhet, men där det inte framgår vilken brottslighet som föregått penningtvätten.

Vidare, finns det även en stark koppling mellan narkotika, vapen, våld och särskilt utsatta områden.

3.2.4 *Kopplingar till kriminella grupperingar*

Av de personer som förekommer i underrättelser kan 112 personer (15 %) kopplas till en kriminell gruppering antingen via en direkt koppling av att personen ingår i grupperingen eller i någon utsträckning har en koppling till den. De fyra mest förekommande kriminella grupperingarna har kategoriserats enligt diagrammet nedan.

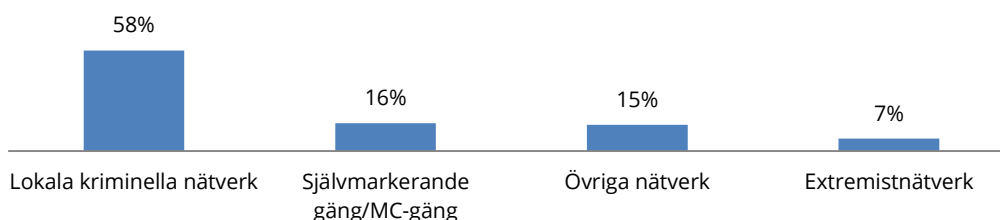

Diagram 2 Andel av personerna med koppling till kriminella grupperingar

Det finns en överrepresentation av kopplingar till lokala kriminella nätverk. Dessa nätverk kännetecknas av att de i huvudsak har anknytning till ett specifikt geografiskt område, där

de har en stark kriminell påverkan även om deras kriminella verksamhet sällan är begränsad till det geografiska området. Majoriteten av dessa är verksamma i *utsatta områden*. En större andel av dessa nätverk ägnar sig åt narkotikabrottslighet.¹³

3.2.5 *Penningtvätt via spelombud*

Kriminella aktörer kunde tidigare erhålla spelkvitton från spelombud, där inlösta spelkvitton ibland sparades. Dessa användes för att härleda kontanter till en spelvinst, vilket var ett effektivt sätt att dölja kontanternas brottsliga ursprung. Hårdare krav på kundkännedom har dock medfört att spelombud inte längre kan tillhandahålla opersonliga spelkvitton.

Möjlighet finns dock att spela för kontanta medel via spelombud, och således finns möjlighet till att både omsätta och tvätta kontanter som härrör från brottslig verksamhet. Det finns underrättelseuppgifter som vittnar om spelombud som medvetet har möjliggjort för kriminella aktörer att tvätta pengar, men även information om att spelombud kan bli utsatta för hot och utpressning av kriminella aktörer och gäng.

I underrättelsematerialet förekommer spelombud som har kopplingar till brottsliga verksamheter, främst penningtvätt, ekonomisk brottslighet och narkotika. Kriminella aktörer kan använda sig av dessa spelombud som möjliggörande kanaler för att omsätta och tvätta sina brottsvinster.

3.3 **Slutsatser om aktörer**

Onlinespel är tillgängliga dygnet runt, det krävs ingen större kapacitet hos en aktör för att kunna spela. Kasinon, spelombud samt trav- och galoppbanor möjliggör även för kontantspel.

Underlaget visar på en koppling mellan penningtvätt i spelbranschen och utsatta områden, narkotikahantering och en överrepresentation av kopplingar till lokala kriminella nätverk. Åtgärder mot penningtvätt i spelbranschen träffar därför med stor sannolikhet samma problematik och aktörer som den lokala problembilden i utsatta områden.

¹³ Rapport: *Kriminella nätverk inom den organiserade brottsligheten*, 2019, s. 14

4 Vilka effekter har Corona pandemin haft på spelmarknaden?

Året 2020 har inneburit en hel del förändringar i vardagen på grund av den rådande Corona pandemin, och inte minst har förutsättningar för olika spelformer påverkats. Kasinon samt trav- och galoppbanor har hållit stängda för publik under större delen av året, samtidigt som sportmatcher var inställda en period.

Som tidigare nämnt trädde en ny spellag ikraft den 1 januari 2019. Till följd av detta innehar fler spelbolag en spellicens på den svenska marknaden, som tidigare reglerades av monopol. Av naturliga skäl har antalet misstankerapporter från spelbolag därför ökat sedan 2018, eftersom fler spelbolag nu är rapporteringsskyldiga i Sverige. Det är dock av intresse att se vilken utveckling som har skett mellan år 2019 och 2020, med anledning av Corona pandemin. Diagrammen nedan illustrerar antalet misstankerapporter från spelbolag.

Diagram 3 Antal misstankerapporter från spelbolag under år 2019

Diagram 4 Antal misstankerapporter från spelbolag under år 2020¹⁴

Antalet misstankerapporter rörande onlinespel är högre år 2020 än året innan, samtidigt som misstankerapporter avseende spel på kasino och hos spelombud minskat avsevärt. Detta indikerar att det kan finnas en möjlighet att människor som tidigare spelat på kasinon och hos spelombud istället börjat spela online. En positiv effekt kan vara en minskad omsättning av kontantspelande.

Det bör noteras att regeringen den 2 juli 2020 införde tillfälliga begränsningar på spelmarknaden genom förordning (2020:495) om tillfälliga spelansvarsåtgärder med anledning av Covid-19, som bland annat innebär tillfälliga insättnings- och förlustgränser. Vid spel på onlinekasino får insättningen uppgå till högst 5 000 kronor per vecka per person. Den 3 december 2020 beslutade regeringen om förlängd giltighet av den tillfälliga förordningen till utgången av juni 2021.

¹⁴ Antalet misstankerapporter som inkommit till inrapporteringssystemet goAML avser perioden februari-december 2020.

Detta innebär ökade begränsningar i hur stora summor man kan spela för. Spelare kan därför välja att spela hos olicensierade spelbolag, som inte tillämpar dessa spelansvarsåtgärder. Spelsidor på engelska kan underlätta eventuella språkbarriärer och goda valutaväxlingsmöjligheter kan innebära att utländska spelvalutor inte heller utgör ett problem. Ett ökat spelande hos olicensierade spelbolag kan i sin tur innebära ett bortfall av misstankerapporter, eftersom olicensierade spelbolag inte omfattas av penningtvättsregelverket i Sverige, och inte heller ska få vara verksamma på den svenska spelmarknaden. Det är även möjligt att spelbolag, som idag har spellicens i Sverige, inte kommer att förlänga licensen och därmed hamna utanför kontroll och tillsyn samtidigt som de under sin licenstid redan har fått marknadsandelar och kan behålla sina svenska kunder.

Penningtvätt kan ske genom olicensierade spelbolag på samma sätt som genom licensierade spelbolag. En utbetalning från ett spelkonto tillhörande ett olicensierat spelbolag kan ske genom exempelvis ett betalningsinstitut, där det inte framgår för mottagande bank att den kommer från ett olicensierat spelbolag. Även andra former av skiktningar mellan olika tjänster och produkter gör att den ursprungliga källan kan döljas.

5 Slutsatser¹⁵

- Det är *bekräftat* att spelbranschen utnyttjas i penningtvättshänseende bland annat genom att legitimera pengar som härrör från brottslig verksamhet (oavsett om spelande de facto har skett eller inte).
- Det är *sannolikt* att aktörer som tvättar pengar i sektorn till stor del träffar samma kriminella grupperingar som utgör hotet i utsatta och särskilt utsatta områden med en stark koppling till narkotika- och våldsbrottslighet.
- Det är *bekräftat* att Coronapandemin har haft effekter på normalt spelmönster genom bland annat ett ökat onlinespelande.
- Det är *möjligt* att det kommande året innebär ökade risker för penningtvätt inom sektorn på grund av ökat spelande hos olicensierade spelbolag, som hamnar utanför den svenska penningtvättslagstiftningen.

¹⁵ Sannolikheter bedöms enligt skalan tveksamt > möjligt > troligt > sannolikt > bekräftat i syfte att uttrycka informationens säkerhet.

6 Tänkbara åtgärder

6.1 Ökad kontroll vid överföringar till spelkonton

Då spel möjliggör enkla tillvägagångssätt för penningtvätt bedömer Finanspolisen att spel-sektorn generellt är förknippad med hög risk. De inblandade sektorerna i penningtvättskedjan; spelbolag, banker och betalningsinstitut, kan behöva anpassa kundkännedom och monitoreringsåtgärder därefter.

Spelbolagets bank har en möjlighet att fråga avsändande bank om ytterligare information om avsändande kund vid en transaktion. Genom att utöka informationsutbytet mellan mottagande och avsändande banker finns större möjligheter för spelbolag att få information från sina banker om vem som har gjort en överföring till spelkontot och kan därigenom säkerställa att det är den person som innehar spelkontot som har gjort insättningen. Spelbolaget har å sin sida en möjlighet att förregistrera och verifiera bankkonton som spelkontoinnehavare kommer att göra insättningar från, vilket möjliggör monitorering av insättningar från avvikande kontonummer. En kontroll kan då utföras vid varje insättning där spelbolagets bank inte vet vem som är avsändare.

6.2 Manuell bedömning av överföringar som ska till spelbolagskonton

Banker kan se över möjligheter till att parametrar, som larmar om överföringar som ska till spelbolagskonton i samband med att Swish transaktioner mottagits på bankkontot, kan medföra att överföringarna blir frysta och inte går iväg i realtid. En manuell bedömning för att verkställa sådana överföringar eller andra parametrar för monitorering kan förhindra brottsupplägg som nyttjar snabba skiktningar vid penningtvätt. I dagsläget hinner många överföringar verkställas då de går iväg i realtid, och monitoreringssystem larmar efteråt.

6.3 Monitorering av avvikande spelmönster

Spelbolag skulle kunna komma åt nyttjade identiteter genom att aktivt eftersöka konton som upplåts av målvakter, exempelvis avvikelser från förväntat spelmönster sett till bland annat ålder eller andra faktorer som tyder på att spelkontot används av annan person än den som är spelkontoinnehavare.

6.4 Efterföljande av krav från Spelinspektionen

Enligt Spelinspektionens föreskrifter (9 kap. 8 § LIFS 2018:8) ska ett spelbolag *kunna säkerställa* att innehavaren av ett bankkonto eller annan betaltjänst är densamme som innehavaren av spelkontot. Eftersom detta inte regelmässigt sker enligt inrapporteringen till Finanspolisen kan det finnas behov av en tydlighet i vilka rutiner som bör gälla för att säkerställa att så sker.

6.5 **Ökad tillsyn och kontroll av licensierade spelbolag i syfte att upptäcka brottspengar som döljs på spelkonton**

Det föreligger risk för att kriminella aktörer kan placera och dölja sina brottspengar på spelkonton, främst hos medelstora till stora spelbolag, som bedöms ha en mindre risk att försätas i konkurs. Monitoreringssystem hos spelbolag är generellt välutvecklade och kan upptäcka placeringar av pengar på spelkonton som inte omsätts i spel. En del spelbolag tar dessutom ut en avgift för sådant obefintligt spelande. En riktad tillsyn från Spelinspektionen mot denna problematik skulle kunna uppdaga spelbolag som möjliggjort att brottsvinster dolts på spelkonton.

Det kan även finnas spelbolag som inte är medvetna om tillvägagångssättet, vilket medför ett behov av riktad information om detta.

I den mån detta är ett utbrett problem bör spelbolag omfattas av lag (2020:272) om konto- och värdefackssystem. Myndigheter kan därigenom få information om spelkontoinnehav vid exempelvis tillgångsutredningar och utmätningar.

6.6 **Kompetenshöjning och tillsyn av kundkännedomskontroller hos licensierade spelbolag**

Spelbolag med spellicens i Sverige ska efterfölja Penningtvättslagen (2017:630). Det finns för närvarande 72 spelbolag som innehar spellicens för kommersiellt onlinespel och vad-hållning i Sverige. Drygt hälften av dessa inkom med misstankerapporter under år 2019 och 2020. Med tanke på underrättelsematerial som finns att tillgå är detta sannolikt en underreportering som antingen tyder på att medvetenheten om penningtvätt i sektorn behöver höjas eller att det finns andra skäl till att underlåta rapportering.

Det kan föreligga risk för att det finns spelbolag som inte har tillräckligt goda kunskaper om penningtvättslagstiftningen, som inte gör tillräckliga kundkännedomsåtgärder eller som underlåter att rapportera misstänkt penningtvätt av andra anledningar. Tillsynsaktiviteter från Spelinspektionen för efterföljande av penningtvättslagstiftningen kan bidra till en ökad kunskap om dessa fenomen.

6.7 **Uppföljning av licensierade spelbolag**

Det finns en risk för att spelbolag som idag innehar en spellicens i Sverige inte väljer att förnya den. Anledningen kan vara att de anser att de inte konkurrerar på samma villkor som olicensierade spelbolag, som exempelvis kan erbjuda bonusar och undvika spelskatten på 18 %.

Det finns för närvarande inga underlag för hur många licensierade spelbolag som valt att inte förnya sin spellicens efter att denna löpt ut, eftersom majoriteten av de spellicenser som är aktiva idag ännu inte utgått. Det är av intresse att följa upp hur många spelbolag som eventuellt väljer att inte förnya sin spellicens, och som därigenom inte längre omfattas av penningtvättslagen i Sverige.

De nya spelansvarsåtgärderna kan i sin tur innebära att spelare väljer att spela hos olicensierade spelbolag. En uppföljning av utvecklingen på spelmarknaden, för att säkerställa conse-

kvenserna av spelansvarsåtgärderna och risken för spelande hos olicensierade spelbolag är av intresse.

6.8 Uppföljning av Coronakonsekvenser på den svenska spelmarknaden

Coronapandemin kan fortlöpa under en tid framöver, den analys som gjorts i denna rapport grundar sig på de effekter som skett på spelmarknaden under år 2020. Beroende på hur länge samhällen kommer att behöva förhålla sig till restriktioner i vardagen, kan en ny analys vara behövlig för att på lång sikt se eventuella konsekvenser av en spelmarknad som är förändrad. Nya tillvägagångssätt för penningtvätt kan utmärka sig samtidigt som aktörer kan hitta alternativa sätt att omsätta sina kontanter, något som både verksamhetsutövare under Spelinspektionen och Finansinspektionen kan uppdaga.

7 Definitioner

Kriminella nätverk

Kriminella aktörer som samverkar över tid i brott där det finns misstanke om allvarliga kriminella handlingar och en strävan efter vinning/makt (se även EU:s definition av organiserad brottslighet). Både etablerade kriminella organisationer och mer löst sammansatta kriminella nätverk som identifierats ingår i begreppet.

Verksamhetsutövare

I Sverige är mer än 20 000 verksamhetsutövare skyldiga att på olika sätt vidta åtgärder för att förhindra att den egna verksamheten utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Skyldigheten gäller inte bara för finansiella aktörer som banker eller växlingskontor utan också för andra typer av verksamhet, bland annat revisorer, advokater och fastighetsmäklare.

Penningtvättsregistret

En del i verksamhetsutövarnas skyldighet är att anmäla sådant som misstänks utgöra ett led i penningtvätt eller finansiering av terrorism till Finanspolisen som i detta syfte handhar ett penningtvättsregister.

Graden av misstanke för att rapportera till finanspolisen är låg, där lagen hänvisar till avvikande transaktioner och beteende från vad verksamhetsutövaren har anledning att räkna med utifrån sin kundkännedom och de produkter och tjänster man tillhandahåller. Även aktiviteter och transaktioner som inte är avvikande men ändå kan antas ingå som ett led i penningtvätt eller finansiering av terrorism ska rapporteras.

Misstankerapport

En misstankerapport är den rapport som verksamhetsutövare skickar in till Finanspolisen vid misstanke om penningtvätt eller finansiering av terrorism. Misstankegraden för sådan rapportering är låg och är inte samma sak som misstanke enligt rättegångsbalkens gradering, där det krävs mer för att en förundersökning ska kunna inledas.

I denna rapport ingår alla misstankerapporterade personer från spelbolag, även sådana där penningtvätt vid senare skede inte har kunnat bevisas.

Underrättelseuppgifter

Med underrättelseuppgifter avses i rapporten uppgifter som finns vid den polisiära underrättelsetjänsten som kan antas ha samband med misstänkt brottslig verksamhet avseende allvarlig och organiserad brottslighet (organiserad brottslighet enligt EU:s kriterier, brott med minst 1 år i straffskalan eller som begås systematiskt). Uppgifterna kan komma från flera olika källor, exempelvis tips från allmänheten, medarbetare inom polisen eller aktiv inhämtning från kriminella miljöer.

Utsatta områden

Ett utsatt område är ett geografiskt avgränsat område som karaktäriseras av en låg socioekonomisk status där de kriminella har en inverkan på lokalsamhället. Inom Polisen görs bedömningar av geografiska områden i kategorierna utsatta områden, riskområden och särskilt utsatta områden.

Betalningsinstitut

Betalningsinstitut är verksamhetsutövare som tillhandahåller tillståndspliktig betaltjänstverksamhet. Deras huvudsakliga verksamhet består i att tillse att en betalning genomförs från avsändare till mottagare.